

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. Иванка Костова Стамболова, дм

Катедра „Здравни грижи”

Факултет по обществено здраве „ проф. Д-р Ц. Воденичаров, дмн” МУ- София

Външен член на НБУ София, на Научно жури, съгласно

Заповед № 3-РК 234/ 29.05.2024г.на Ректора на НБУ проф. Пл. Дойнов, дн - София

Относно: Участие в обявен конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ на 1/8 щат в НБУ, в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве , обявен в Държавен вестник бр. 28 от 2 април 2024 г.

Единствен кандидат се явява: доц. Росица Николова Дойновска, дм –доцент в катедра „Здравни грижи” Факултет «Обществено здраве, здравни грижи и спорт» в Югозападен университет «Неофит Рилски» - Благоевград.

I. Биография и карьерен профил на кандидата

Доц. Росица Николова Дойновска, дм е родена на 24.05.1961г в София. През 1981г. завършва Полувисш медицински институт в гр.София и придобива квалификация „Медицинска сестра, общ профил“. Работи като медицинска сестра и старша медицинска сестра в Клиника по белодробни болести от 1983 -2015г. на ВМА – МБАЛ София. В периода 1993-98г. се обучава в ВТУ „Св.св. Кирил и Методий” гр. Велико Търново и се дипломира успешно с магистърска степен по специалността „Административен и здравен мениджмънт” и втора специалност „Социални дейности”. През 1999г. завършва ОКС „бакалавър” по „Управление на здравните грижи“ в МУ- София. През 2004г. Р. Дойновска придобива втора магистърска степен по „Здравен мениджмънт” с диплом „Отличник на випуска”. През 2006г. кандидатката се дипломира с отличие и в трета магистърска степен по „Здравни грижи” в МУ- Плевен. От 2009-2012г. Росица Дойновска е докторант на самостоятелна подготовка във ВА „Г. С. Раковски”- София, която успешно приключва със защитата на дисертационен труд на тема: ”Предизвикателства пред управлението на медицинския персонал в Българската армия и направления за разрешаването им”. През 2016г., след конкурс е назначена за „доцент” в катедра „Здравни грижи“ на факултет „Обществено здраве, здравни грижи и спорт” на ЮЗУ „ Неофит Рилски”- Благоевград. Изпълнява длъжността ръководител Катедра „Здравни грижи“; Ръководител на Учебно-изследователски център Здравни грижи в ЮЗУ „Неофит Рилски“; Заместник – декан на Факултет «Обществено здраве, здравни грижи и спорт» по

образователните дейности, качество и акредитация, от м.януари 2019 г. досега. Член е на Академичния съвет на ЮЗУ „Н. Рилски“. Член е на Факултетния съвет на ФОЗЗГС. Председател на Университетската комисия по академична етика в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Председател на Комисията по атестиране на академичния състав на Факултет «Обществено здраве, здравни грижи и спорт» в периода 2017-2019 г. През 2019 г. е включена в Регистър на хабилитирани лица с наукометрични показатели, Професионално направление: 7.5. Здравни грижи (НАЦИД).

Доц. Росица Дойновска , дм е член на следните организации и редакционни колегии и съвети:
Съюз на учените в България

Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи

Българска асоциация по обществено здраве

Българско сдружение по превантивна медицина

Член на редакционната колегия на списание „Здравни грижи“.

Член на издателския съвет на ЮЗУ „Н. Рилски“, област на висшето образование Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.5. Здравни грижи.

Член на Научния консултативен съвет като рецензент на списание BALKAN Military Medical Review – official Journal of Balkan Military Medical Committee - 2014 – 2016 г

Тя е носител на редица награди и има участие в курсове за следдипломно обучение и квалификация в областта на нейните научни интереси, академични ангажименти и преподаване.

II.Общо описание на представените материали за конкурса

Представената документация от доц. Росица Николова Дойновска, дм е прилежно подредена и създава представа както за научното и професионално развитие на кандидата, така и за неговите личностни качества. Съдържа всички необходими документи за заемане на академичната длъжност „професор” съгласно изискванията на ЗРАСРБ и Наредбата за развитие на академичния състав в НБУ (чл. 58, ал. 1 и 2). Те включват: заявление за участие в конкурса, автобиография, свидетелство за съдимост, медицинско свидетелство, дипломи за завършено образование и диплома за придобита ОНС „доктор”, удостоверение за стаж по специалността, Справка самооценка за изпълнение на минималните национални изисквания и на изискванията на НБУ, както и справка за оригиналните научни приноси, към които се прилагат съответните доказателства, списък на публикации в специализирани научни издания, справка за цитирания.

III.Общо съответствие на кандидатката с изискванията на НБУ София

Общият брой научни трудове възлиза на **74 заглавия**, разпределени както следва:

- 1. Включени в справка по образец, доказваща изпълнение на минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“(в бр.):**

Показател А	Показател 1. Дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“	1
Показател В	Показател 3. Публикуван хабилитационен труд-монография	1
Показател Г	Показател 7. Публикации в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	6
	Показател 8. Публикации и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове	10
Показател Е	Показател 20. Публикуван университетски учебник	2
	Показател 21. Публикувано учебно ръководство	1
Общо		21

2. Извън участващите в доказателствения материал за покриване на минималните изисквания за заемане на академична длъжност „професор“ (в бр.):

Публикации, свързани с дисертационния труд за ОНС „доктор“	3
Пълнотекстови публикации в чужди научни списания	8
Пълнотекстови публикации в научни издания, реферирани и индексирани	15
Пълнотекстови публикации в нереферирани български научни списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове	39
Публикуван университетски учебник	2
Общо	67

3. Разпределение на научната продукция по място на участие на кандидата в авторските колективи (в бр.):

Място като автор	Дисертационни трудове, монографии, учебници	Публикации в реферирани издания	Публикации в нереферирани издания и редактирани колективни томове:	Общо
Самостоятелен автор	4	7	14	25
Първи автор	4	1	13	18
Втори автор		4	16	20
Трети и последващ автор	1	3	7	11
Общо	9	15	50	74

Дисертационният труд на кандидата на тема: „Предизвикателства пред управлението на медицински персонал в Българската армия и направления за разрешаването им” е научно изследване по една изключително важна тема, касаеща ефективността в управлението на медицинския персонал в съвременните условия. Нейната значимост става все по-голяма и поради засилващата се тенденция към постоянно намаляване броя на медицинските сестри в здравната система и високата отговорност и специфика на грижите, които те осъществяват. В теоретичната и емпирична част на труда се разглеждат и анализират нагласите и възможностите за прилагане на ефективни подходи за управление на човешките ресурси в организацията, с практико-приложен аспект към професионалистите по здравни грижи.

Реализираното и представено научно изследване на Р. Дойновска отговаря на необходимостта от проучвания в областта организационните проблеми, свързани с управлението на медицинския персонал, и от предлагане на практически направления за по-ефективно използване на човешките ресурси във всяка здравна организация. Дисертационният труд има своите съществени научни и приложни приноси .

Във връзка с дисертационния труд има направени три публикации (показател А).

Кандидатката доц. Росица Дойновска, дм има и надхвърля необходимата научна продукция и публикационна активност в съответствие за заемане на академичната длъжност „Професор” .

Област 7. Здравеопазване и спорт

Професионално направление 7.1. Медицина, 7.2. Стоматология, 7.3. Фармация, 7.4. Обществено здраве, 7.5. Здравни грижи, 7.6. Спорт

Минимални изисквани точки по групи показатели за АД „професор“

Група от показатели	Съдържание	Професор (бройточки)	Доц. Росица Дойновска, дм
А	Показател 1	50	50
Б	Показател 2	-	-
В	Показатели 3 или 4	100	100
Г	Сума от показателите от 5 до 9	200	261
Д	Сума от показателите от 10 до 12	100	210
Е	Сума от показателите от 13 до края	100	243,2
			864,2

IV.Характеристика на монографичния/хабилитационния труд

В представения за конкурса монографичен труд „Професия медицинска сестра“ е реализиран цялостен интегративен подход към професионалното формиране и професионалната реализация на медицинските сестри на базата на исторически преглед на професията, професиограма, психограма и професионален профил на съвременната медицинска сестра. Анализирани са различни философски концепции за сестринството, които формират неговата научна основа, като подробно е представена метапарадигмата на професията. Направен е анализ както на класическите, така и на по-съвременните модели за предоставяне на сестрински грижи, възможностите за кариерно развитие на медицинските сестри, формите на следдипломно обучение, изискванията към личностните качества на медицинската сестра и професионалните компетенции, които тя трябва да притежава, за да упражнява професията си. Монографията може да бъде използвана за целите на обучението от студенти в специалност „Медицинска сестра“ по учебната дисциплина „Философия и въведение в сестринските грижи. Теоретични основи“, и за да се подобри мотивацията на бъдещите кадри. Авторката акцентира на огромната значимост на тази професия от възникването и до наши дни, нейният прогрес и актуални проблеми. Монографичният труд утвърждава необходимостта от тази професия и нарастващото ѝ значение за в бъдеще.

V.Обща характеристика на научно-изследователската и научно-приложната дейност на кандидатката

Прави много добро впечатление, че публикационната активност на кандидата е равномерно разпределена през времето на академичното развитие, както и фактът, че те са в конкретни научни направления, които напълно съответстват на професионалния ѝ опит, както и на професионалното направление на обявения конкурс. Публикациите са в български и чужди специализирани научни списания.

Научно-изследователската работа, представена за участие в конкурса е с основна насоченост към „Здравни грижи“ и „Обществено здраве“, като се обхваща обучението на професионалистите, предоставящи здравни грижи, промоцията, превенцията и оценката на здравните грижи за различни групи от населението.

Основни приноси по тематични направления от научно - изследователската дейност на доц. Росица Дойновска, дм могат да бъдат представени от следните три направления :

- **Медицинско образование и педагогика** - обстойно и аналитично се представят спецификите в обучението и професионална подготовка на студентите с медицински специалности от професионално направление Здравни грижи; проведени са собствени проучвания и са изведени констатации, реализирани са подходи за повишаване на качество на обучението чрез прилагане на клиничните симулации за създаване на безопасна обучителна среда за студентите при овладяване принципите на сестринските и акушерски грижи чрез повишаване общата и практическа компетентност на студентите за развитие на

безопасна сестринска практика; проучена и анализирана е научноизследователската дейност на студентите от професионално направление Здравни грижи (публикации в група показатели В 3, Е 20 и Е 21, Г 7 - с № 5; Г 8 – с № 3, 4, 6);

- **Обществено здраве, промоция на здраве и превенция на заболявания** – представени са данни от собствени проучвания за формиране на навици за здравословен начин на живот, доказване на предотвратими рискови фактори по отношение на хранене, физическа активност, работна среда за здравето на населението, професионално-етични, поведенчески и психологични проблеми, засягащи качество на живот на хора с различни здравословни проблеми, самооценка на здравните специалисти за подготовка с инциденти, имащи отношение към превенцията на травми и заболявания на големи групи от населението, проучени са знанията и уменията на бъдещите медицински специалисти за превенция и контрол на вътреболничните инфекции, като критерии за безопасни здравни грижи. Адаптирането на скалата на Брейдън за оценка на риска от нарушаване целостта на кожата в клиничната практика е с висока прогностична стойност и би могла да се използва като активна превенция в помощ на пациентите и техните семейства (публикации в група показатели Г 7 – с № 1, 2, 3, 4; Г8 - с № 1, 2, 5, 7, 9);

- **Здравни грижи за възрастни и стари хора** – включват авторски емпирични изследвания проведени с цел оптимизиране на здравните грижи за възрастното население, подобряване качеството на живот на възрастните и стари хора, планиране на ефективни сестрински стратегии за превенция, необходимост от домашна грижа при различни заболявания като съществен елемент на палиативните грижи (публикации в група показатели Г 8 – с № 8, 10).

Теоретични приноси от научната продукция на доц. Дойновска, дм:

- Изследвано и установено е влиянието на клиничните симулации като образователна технология, чрез планиран експеримент, за справяне със стреса и клиничната тревожност в сестринското и акушерското образование. Резултатите, след приключване на симулационната програма показват по-ниски нива на стрес, тревожност и по-малко физически оплаквания, сравнени със същите показатели преди включването на студентите в симулационната програма (показател Г 7 – с № 6, показател Г 8 – с № 3, 4).

- Изведени са научно-обосновани изводи и стратегии за разработване на съвременни методики за лечение и подобряване на качеството на живот. Проведени са теоретични проучвания и лабораторни изследвания и са установени взаимовръзки между различни биологични и природни фактори, които влияят положително или отрицателно върху лечението и здравето (показател Г 7 – с № 1, 2, 3, 4, показател Г 8 – с № 1, 7).

- Проучени са мотивацията, удовлетвореността от участие на студентите в проектна научноизследователска дейност, а също и доказване на необходимостта от активни стратегии по посока стимулиране на научноизследователската активност. Установени са факторите, които мотивират студентите. Базираната на доказателства практика е подход за решаване на проблеми при оказване на здравни грижи и същевременно помага за реализиране на една от основните функции на съвременната медицинска сестра – промоция

на здраве (показател Г 8 – с № 6).

- Отправени са конкретни препоръки за повишаване качеството на обучение на студентите с медицински специалности.

Практико-приложни приноси на научната продукция:

- Направен е задълбочен анализ на професионалното ориентиране и мотивацията за избор на професията „Медицинска сестра“ сред 220 студенти от ЮЗУ „Н. Рилски“ – Благоевград за периода 2018-2023 г., като са представени демографските характеристики на студентите и водещите мотиви за избор на професията (показател Г 3).
- Разработен и внедрен е в практиката модел за модулно обучение за базови наставници на студенти от специалности „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ в лечебните заведения след реализиране на научно-изследователски проект на ЮЗУ „Н. Рилски“. Доказана е значимостта на връзката студент – базов наставник, студент – академичен наставник в практическото обучение. Разработена и приложена е модулна учебна програма за базови наставници (показател Е 21, показател Г 7 - № 5).
- Създадена е интересна и безопасна учебна среда за студентите чрез интеграция на клинични симулации и формираща обратна връзка (показател Г 7 - № 6, показател Г 8 – с № 3, 4).
- Изследвани и установени са факторите, които влияят на подготовката и качеството на спешната медицинска помощ при инциденти с масовост на пострадалите. Детайлно проучени са факторите, затрудняващи професионалната дейност на работещите в спешни отделения медицински специалисти и са отправени препоръки за подобряване условията на труд (показател Г 8 – с № 5).
- Осъществен е многофакторен анализ за идентифициране на риска от падане, при възрастни и стари хора, потребители на дългосрочни здравни грижи в област Благоевград. Изработеният *инструмент за оценка на риска от падане*, базиращ се на стандартите на Американската медицинска асоциация за сестрински грижи за сестринска диагноза „Риск от падане“, има висока прогнозна стойност и е приложен в рамките на една година сред потребители на социалната услуга и членове на техните семейства с много добра резултатност (показател Г 8 – с № 8).
- Проучени са здравно-социални проблеми на възрастни и стари хора и са предложени практико-приложни препоръки за подобряване качеството на живот и здравето обслужване на възрастни и стари хора, живеещи сами или със семейството си (показател Г 8 – с № 9, 10).

Отражение на научните публикации на кандидата в националната и чуждестранна литература (цитирания)

Кандидатът коректно представя в справка - 93 цитирания, от които 33 в чужбина.

VI . Комплексна, качествена оценка на учебно-методическата и преподавателска дейност, включително научно ръководство

Учебно-педагогическа дейност

- 1.1. Доц.Росица Дойновска, дм има изключително разнообразна и всеобхватна дейност по отношение на учебния процес. Тя представя за конкурса обемна информация относно преподаване в различни учебни дисциплини /17/ на студенти от специалностите „Медицинска сестра”, „Акушерка” „Здравен мениджмънт”, „ПНУПЧЕ” и „Управление на здравните грижи” – ОКС „бакалавър” и „магистър”;
- 1.2. Кандидатката участва в изготвянето на учебници, учебни помагала, материали и програми за лекционните курсове при различните специалности, наставник е на студенти по „Управление на здравните грижи” и на студенти по „медицина” на задължителен стаж по здравни грижи в продължение на 18 години ;
- 1.3. Участва в единадесет научно-изследователски проекта като ръководител, член, рецензент или външен експерт, четири образователни проекта, оказва методична помощ на студенти и дипломанти;
- 1.4. Участва в преподавателска и административна мобилност по Програма „Еразъм+” в Италия, Албания и Сърбия;
- 1.5. Участва в редица комисии - Член на Университетската комисия по академична етика на ЮЗУ „Н. Рилски“ (от 2016 г.). Председател на комисията от 2024 г. 2. Член на Академичния съвет на ЮЗУ „Н. Рилски“ – от 2019 г. до момента. 3. Член на Факултетния съвет на ФОЗЗГС в ЮЗУ „Н. Рилски“ – от 2016 г. до момента. 4. Член на Учебно-методическия съвет към Университетската комисия по качество на образованието – от 2019 г. до момента. 5. Председател на Комисията по атестиране на академичния състав във ФОЗЗГС – 2017г.- 2019 г. 6. Председател и член на държавните изпитни комисии за провеждане на държавните изпити за специалности „Медицинска сестра“ и „Акушерка“, ОКС „бакалавър“– ЮЗУ „Н. Рилски“ (от 2019г.) 7. Председател на държавната изпитна комисия за провеждане на държавен изпит за специалност „Управление на здравните грижи, ОКС „магистър“ – ЮЗУ „Н. Рилски“ (от 2021г.) 8. Член на изпитни комисии за явяване на държавен практически стаж по специалността „Управление на здравните грижи” за придобиване на ОКС „магистър“ „Управление на здравните грижи” на МУ – София, 2001г. - 2015 г.
- 1.6. Участва като член на научни журита;
- 1.7. Участва като лектор на две публични лекции в НБУ.Тя е лектор и на редица курсове за следдипломно обучение в страната.
- 1.8. Хоноруван преподавател в НБУ от академичната 2023/24 година в Бакалавърски факултет за учебната дисциплина „Човешкото здраве“.
- 1.9. Под научното ръководство на доц.Р. Дойновска, дм има един успешно защитил докторант. Научен ръководител е на още два докторанти, един от които е отчислен с право на защита.

Научно- изследователската, учебно-методичната и преподавателска дейност на доц. Р.Дойновска, дм е всеобхватна и засяга всички аспекти на академичната университетска работа на един учен, изследовател, преподавател и общественик. Усърдието и постоянството ѝ, като изследовател и преподавател, съпътстват всички години на упорит труд, резултатите и научната продукция от който имаме възможност да оценим като важни и стойностни за медицинската наука и практика, както и за развитието и утвърждаване на здравните грижи в нашата страна.

VII. Лични впечатления

Цялостната професионална, научна и педагогическа работа на доц. Росица Дойновска, дм е посветена и отдадена на здравните грижи, тяхното управление, преподаване, изследване, оценяване и подобряване, което има съществен принос за общественото здраве. Познавам доц. Р. Дойновска от 27 години. Нейните личностни и професионални качества, проявени в процеса на работа и обучение, от който първоначално я познавам, както и в последствие в академичната ѝ работа и като колега, ми дават основание да я определя като трудолюбив, последователен, креативен, принципен и етичен колега, учен и преподавател. Доц. Р. Дойновска, дм има изявени лидерски качества и умения, отлични организаторски способности и комуникативни умения, изключително полезни за работата ѝ до момента, и надявам се ще ги прилага и развива и в бъдеще.

Заключение

Представените за рецензия документи на доц. **Росица Николова Дойновска, дм** отговарят напълно на изискванията на ЗРАСРБ , на изискванията на Наредбата за развитие на академичния състав в НБУ и съдържат необходимият доказателствен материал за цялостната ѝ дейност като покриват напълно и надхвърлят изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“.

Богатата научно-изследователска дейност на доц. Дойновска се характеризира със задълбоченост и последователност в нейните научни изследвания, с креативност и иновативни подходи в обучението на студентите, нейната компетентност и ерудиция се реализират в широка експертна дейност като член на научни дружества, комисии, редакционни колегии и ръководни университетски позиции.

В предвид на гореизложеното давам своята **ПОЛОЖИТЕЛНА** оценка за цялостната научна, учебно-преподавателска, експертна и обществена дейност на доц. **Росица Николова Дойновска, дм**, и убедено предлагам тя да заеме академична длъжност „професор” 1/8 щат в НБУ в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве , обявен в Държавен вестник бр. 28 от 2 април 2024 г.

15.07.2024 г.
София

Подготвил рецензията:
проф. И. Стамболова, дм